

САРАДЊА АРХЕОГРАФСКОГ ОДЕЉЕЊА НАРОДНЕ БИБЛИОТЕКЕ СРБИЈЕ СА СРПСКОМ ПРАВОСЛАВНОМ ЦРКВОМ

САЖЕТАК | Рад Одељења за археологију Народне библиотеке Србије почива на прикупљању, описивању, вредновању и проучавању ћириличног рукописног и старог српског штампаног наслеђа. Највећи број књига које га чине представља израз плодносног односа Српске православне цркве према писмености. Сарадња Археографског одељења са СПЦ је, услед тога, природна и одвија се на више планова од самог његовог оснивања, а правно је уређена Уговором из 1973. године. Природа односа са црквеним установама ближе је показана на примеру успостављања систематског рада у манастиру Хиландару, док је начелник Одељења био Димитрије Богдановић.

КЉУЧНЕ РЕЧИ | рукописно наслеђе, Археографско одељење, Народна библиотека Србије, Српска православна црква, Хиландар, Димитрије Богдановић

Српска православна црква вековима је била носилац писмености засноване на превођењу и богаћењу византијског канона у књижевном, уметничком, филозофском и богословском погледу. Њена културна мисија данас, између осталог, подразумева професионално старање о овом наслеђу. На различите начине, у томе учествују и мирске установе заштите. Улога Одељења за археологију Народне библиотеке Србије, при том, сасвим је специфична.

Археографско одељење замишљено је као својеврсни институт за ћириличну рукописну и стару штампану књигу („Одељење за опис и регистрацију словенских рукописа“, 1961).¹ Основано је са циљем да попише постојеће збирке рукописних књига, а затим и да изради њихове пуне археографске описе, да буде својеврсни

¹ У односу на словенске православне књиге, број сачуваних рукописа на грчком, латинском и другим језицима у збиркама у Србији је занемарљив.

документациони центар и да развија специјализована проучавања различитих тема и феномена средњовековне писмености и културе. Одељење је прикључено Народној библиотеци Србије, помало и игром случаја, па како није самостално, нужно је морало да се прилагођава потребама и променама у матичној установи: мењале су се просторије, структура, профил и број запослених. То би неизоставно утицало на начин и обим његовог рада све и да се у међувремену нису одиграле веома дубоке промене у друштвеним и хуманистичким наукама, изазване технолошким развојем и сменом преовлађујућег идеолошког дискурса. Због тога су се првобитни задаци Одељења разводнили, али нису и нестали: оно и даље превасходно ради на откривању, прикупљању и чувању, на обради, описивању, проучавању и вредновању свих текстова који припадају недокументарном делу средњовековне и постсредњовековне писмености и њихових физичких носилаца, односно ћириличких рукописних и старих штампаних књига на свим редакцијама старословенског језика у земљи, као и српских у иностранству.²

Тако пројектованој и, касније, законски потврђеној матичној надлежности Одељења иманентна је сарадња са Српском православном црквом која није само творац, већ и претежни власник рукописног и старог штампаног наслеђа. Њено успостављање било је олакшано тиме што је оснивач и први начелник Одељења био протојереј-ставрофор Владимир Мошин.³ Тако је, и пре постојања било каквог формалног оквира, без одлагања могао да буде започет рад на обради црквених збирки, упоредо са сређивањем материјала који је Мошин прикупио у претходним годинама, у време када је за рукописно наслеђе била задужена Археографска комисија (1959-1961).⁴ Избор је најпре пао на збирку Музеја

² Поглед „изнутра“ на функционисање Одељења током прве деценије постојања омогућавају интерни, накнадно објављени документи (Д. Богдановић, „Археографско одељење Народне библиотеке СР Србије (новембар 1968)“, *Археографски њрилози* 34 (2012): 157-189; исти, „Програм научних истраживања Археографског одељења за 1971/75. годину“, *Археографски њрилози* 35 (2013): 193-207). Начелни увид у његов историјат: А. Младеновић, „Тридесет година постојања Археографског одељења Народне библиотеке Србије“, *Археографски њрилози* 13 (1991): 351-363, и каталог изложбе *Проучавање српске рукописне књије. Поводом њеј и њо деценија Одељења за археографију Народне библиотеке Србије*, Београд 2016, посебно текст „Улога Одељења за археографију Народне библиотеке Србије у проучавању средњовековног писаног наслеђа“ на стр. 17-33 (В. Тријић).

³ О узбудљивом животном путу и каријери Владимира Мошина в. његову аутобиографију: В. А. Мошин, *Под ѡшеретом: аутобиографија* (Београд: Народне библиотека Србије; Панчево: Градска библиотека, 2008).

⁴ Мошин је био бивши директор Хисторијског института и актуелни директор Архива ЈАЗУ, када га је за теренско мапирање збирки ангажовала новоформирана Археографска комисија.

СПЦ која је понела име по његовом некадашњем управнику, веома заслужном протојереју Радославу Грујићу, формирану после повраћаја књига заплених и однетих у Загреб током усташке окупације у Другом светском рату. То што се опис ове збирке објављује тек у наше време показује колико дуг и како трновит може да буде пут израде једног пуног археографског описа и његовог стављања на располагање јавности.⁵

И док су се послови умножавали а теренски рад захуктавао,⁶ сарадња је добила и своју формалну окосницу, у виду Уговора из 1973. године. Потписали су га, са једне стране, управник НБС Светислав Ђурић, а са друге, патријарх Герман (за централну имовину СПЦ и за Архиепископију београдско-карловачку) и остали архијереји (за епархије којима су управљали). Споразум склопљен између две велике институције са пуно додирних тачака, посвећен је искључиво једној теми – рукописној књизи. Како се наводи у уводном делу Уговора, до његовог закључења дошло је због тога што је СПЦ власник великог броја рукописних књига „од посебног културног значаја“, а НБС установа задужена за њихово микрофилмовање, конзервацију, научни опис и публиковање. Договор је постигнут у узбудљиво време за НБС, која се припремала за прелазак у нову, прву пут плански подигнуту зграду, када су се заједно са простором и особљем намножили и њени задаци; број запослених у Археографском одељењу у наредним годинама достигао је врхунац (неко време, било их је 13).⁷ Будући да Уговор и даље представља правни основ сарадње НБС и СПЦ, представићемо детаљније његову садржину.

Према ст. 1 чл. 1, „Српска православна црква дозвољава Народној библиотеци да врши систематски (*Њовукао В. Т.*) описе и каталогизацију свих јужнословенских ћирилских рукописа који се налазе у библиотекама, музејима, ризницама и осталим фондовима свих цркава и манастира Српске православне цркве, са циљем да овај научно обрађени материјал Народна библиотека публикује у капиталној едицији Описа јужнословенских ћирилских рукописа и у својим

⁵ До сада су објављени филигранолошки албум (М. Гроздановић-Пајић, *Рукописи Музеја Српске православне цркве: збирка Радослава М. Грујића*. Књига друга. *Филигранолошки албум* (Београд: Народна библиотека Србије; Музеј Српске православне цркве, 2015)) и први део археографског описа (В. Мошин, Љ. Васиљев, Д. Богдановић, М. Гроздановић-Пајић, *Рукописи Музеја Српске православне цркве: збирка Радослава М. Грујића*. Књига прва. *Археографски опис*. Свеска прва (Београд: Народна библиотека Србије; Музеј Српске православне цркве, 2019). У току је припрема за штампу другог тома описа, као и првог тома палеографског албума.

⁶ На којим се све збиркама (црквеним и световним) радило, в. Богдановић, „Археографско одељење Народне библиотеке СР Србије (новембар 1968)“, 162–169; исти, „Програм научних истраживања Археографског одељења за 1971/75. годину“, 194–197.

⁷ Поређења ради, данас у Одељењу ради свега петоро археографа и један библиотекар.

другим научним издањима.“ Опис би требало да се врши на терену, уз надзор црквених лица, а одређени део тиража поменутих публикација, да се уступи СПЦ (чл. 1-2). Библиотеци је дозвољено и да микрофилмује све рукописе, уз претходну конзервацију посебно угрожених књига, при чему је дужна да дупликате снимака доставља СПЦ (као и дупликате мирофилмова рукописа који нису у њеном власништву); снимци су намењени искључиво потребама научних истраживања (чл. 3-5). У пракси, НБС је дужна да о радним плановима обавести надлежног архијереја, од којег добија упут и одобрење за рад (чл. 11). Библиотека може да, без накнаде и посебне сагласности Светог архијерејског синода, репродукује материјал добијен микрофилмовањем у својим издањима научног карактера, али не и у комерцијалне сврхе (на пример, за сувенире), за шта је сагласност неопходна (чл. 6). Да би неки од микрофилмованих рукописа могла да објави трећа страна (установа или појединац), неопходна је сагласност СПЦ која задржава право да ту услугу и наплати (чл. 7). Сличне обавезе СПЦ преузима на себе када су у питању копије грађе која није у њеном власништву а које добија на основу чл. 4 (чл. 8-9). Најзад, НБС се „обавезује да плански (*йодвукао В. Т.*) врши конзервацију оштећених и угрожених рукописа у фондovima Српске православне цркве“, при чему се годишњи планови рада унапред достављају Синоду, а формира се и заједничка комисија која би одлучивала о конзервацији рукописа који су на реду за микрофилмовање (чл. 10). Уговор је делимично измењен и допуњен 1984. године, како би се повећао број примерака публикација које се уступају СПЦ, као и да би се прецизирало како обавезе које је НБС преузела на себе у вези са публикавањем важе и за њене евентуалне саиздаваче.

Јасно је да је Уговор омогућио систематску сарадњу Цркве и НБС на заштити, снимању и описивању рукописа. До сада је то уродило вишеструким плодовима: пуним или каталoшким археографским описима, филигранолошким и палеографским албумима, критичким или фототипским издањима, стотинама студија и појединачних радова, као и великим бројем конзервираних и снимљених књига. У потпуности су или делимично археографски обрађене збирке Дечана, Музеја СПЦ у Београду, Музеја Епархије будимске у Сентандреји, Цетињског манастира, Свете Тројице Пљеваљске, Пећке патријаршије, Грачанице, Епархије рашко-призренске, Крке, Никољца, Савине и друге. У *Инвентару ћирилских рукописа у Југославији (XI-XVIII века)* Димитрија Богдановића из 1982. сабрани су основни подаци о свим у том тренутку познатим црквеним (и другим) збиркама, због чега ова књига и данас представља полазиште у њиховом сагледавању.

Међутим, можда је од детаљног набрајања резултата⁸ овде важније промишљање о природи односа између световних и сакралних установа, различитих по сврси, циљевима и начину функционисања. Она се најјасније пројављује у везама са сакралним институцијама у иностранству, јер оне подразумевају одсуство непосредних надлежности, додатне организационе потешкоће и излазак из зоне професионалног и личног комфора. Познато је, наиме, да је историјски пут српског народа и његове Цркве условио да се многа њена културна средишта данас налазе у другим државама. Уз Сентандреју и Трст, трећи велики међаш тог простора - а НБС већ деценијама је активна у сва три - јесте Хиландар. Богато наслеђе Светог манастира Хиландара, између осталог, обухвата 946 ћириличних кодекса, фрагмената и свитака и 81 стару ћириличну штампану књигу.

За нас су посебно важни почеци систематског рада НБС у Хиландару; о њима речито говоре, на више нивоа поучни, извештаји и писма Димитрија Богдановића, тадашњег начелника Археографског одељења и једног од најбољих познавалаца средњовековне писмености које смо икада имали. На основу тог материјала, сачуваног у интерном архиву, може да се стекне основни утисак о сарадњи у периоду када је она била најинтензивнија и најутемељенија.⁹ Богдановић сажето али садржајно, пружајући увид у контекст али не претенциозно, извештава о ономе што је урађено, преноси очекивања хиландарског братства, указује на потребе али и на препреке у раду и предлаже даље конкретне кораке.¹⁰

Из извештаја поднетог управи НБС у октобру 1970. сазнаје се да је Богдановић у манастиру боравио у организацији Хиландарског одбора САНУ, заједно са професорима Фрањом Баришићем и Дејаном Медаковићем и конзерватором Момчилом Ђорђевићем. Циљ путовања је, каже се, био да се манастирска библиотечка и архивска грађа истражи и да се прикупе елементи на основу којих би се припремила њена организација и смештај у новој згради Библиотеке (данашње Ризнице), као и да се припреми излагање рукописних и штампаних експоната у оквиру нове сталне поставке. Споменута зграда саграђена је током седме деценије 20.

⁸ Исто важи за представљање других облика сарадње, попут Комисије за истраживање, евидентирање и научни опис српских средњовековних рукописа у иностраним збиркама, чији се рад одвија по благослову Синода СПЦ и у организацији Библиотеке Српске патријаршије, а у којој учествују стручњаци из више установа, па и НБС.

⁹ Међу њеним последицама било је и оснивање Савета за проучавање и заштиту блага Хиландара, републичког координационог тела на чијем се челу налазио управник НБС Светислав Ђурић.

¹⁰ Извештај НБС, пре свега, говори о организацији пута, о ономе што је урађено и о даљим корацима, док је извештај Хиландарском одбору САНУ превасходно посвећен образложењу методологије рада.

века; временом је показала недостатке, али је сâмо њено подизање донело више позитивних промена, пре свега, физичко и стручно сређивање библиотечких и музејских збирки. Богдановић је, међутим, учинио много више него што је било ко од њега очекивао: он је одмах прионуо на археографску каталогизацију рукописних књига. Према извештају, за 22 (радна?) дана боравка обрадио је 510 од, у том тренутку прикупљених, 650 рукописа, што у просеку износи више од 23 рукописа дневно! Осим тога, „снимио“ је 160 водених знакова (у сврху датирања књига на папиру) и исписао велики број записа. Посао на терену, донекле, себи је олакшао тиме што је унапред припремио податке које је могао, али без обзира на то, овај подухват не може да се оцени другачије до као херојски.

Богдановић наводи да је, иако то није било првобитно планирано, одлучио да одмах започне „са израдом генералног каталога ове збирке, који не постоји, а који је основни предуслов за даље истраживачке радове у хиландарској библиотеци“, јер је хтео да искористи повољне околности, тј. предусретљивост манастирског библиотекара монаха Арсенија.¹¹ „За рад на опширном опису рукописа“ – каже он – „сада нема времена, јер би на такав опис требало чекати више година како због ограниченог времена које се може провести у самом Хиландару, тако и због карактера таквог једног археографског подухвата који за обраду једног рукописа захтева и неколико дана студиозног рада“. Дакле, аутор је, користећи повољан тренутак, на основу претходних припрема, велике ерудиције и крајњег распона својих могућности, обавио огроман посао на унапред задатом, аргументованом нивоу.¹² Методолошка начела којима се руководио том приликом детаљно је представио у упоредном извештају Хиландарском одбору. Како је очекивао да ће преосталих 140 рукописа обрадити на пролеће 1971, Богдановић се надао да ће каталог моћи да пошаље у штампу већ до краја исте године; међутим, као плод тада започетог сређивања комплетног књижног фонда, рукописној збирци у наредним годинама прикључено је још око 150 јединица грађе које је он сукцесивно обрађивао према истим начелима.

САНУ и НБС сарађивале су на сређивању књижних и документарних фондова Хиландара кроз поделу надлежности, тако што је научним задацима руководила

¹¹ Он хвали и наклоност новог библиотекара (од 1971), монаха (и потоњег жичког епископа) Хризостома: в. Д. Богдановић, *Кашалої ћирилских рукописа манастира Хиландара* / Д. Медаковић, *Старе шћамјане књије манастира Хиландара* (Београд: Српска академија наука и уметности; Народна библиотека СР Србије, 1978), 43.

¹² Богдановић, такође, извештава да је Дејан Медаковић, између осталог, обрадио збирку старих штампаних књига, Фрањо Баришић припремио за објављивање хиландарске повеље на грчком, а Момчило Ђорђевић фотографисао (микрофилмовао) око 14.000 рукописних страница.

САНУ, а стручним задацима НБС. Богдановић је о томе, званично, забележио: „У програму је Српске академије наука и уметности одн. њеног Хиландарског одбора да низом публикација – каталога, описа, монографија – све [...] споменике културе у Хиландару учини доступним научном истраживању без обзира где се оно замишља или изводи. Народна библиотека Србије, с друге стране, учествује у заштити хиландарске библиотеке и њеном сређивању, а пројектом описа и проучавања јужнословенских рукописа обухвата и циљеве које је САНУ формулисала на овом плану.“¹³ Конкретно, у свом извештају се залагао да НБС буде носилац сређивања и обраде фондова савремене књиге и периодике; сугерисао је да би микрофилмовани материјал, однет у Архив САНУ, требало да се дублира и да би, генерално, требало да се са САНУ договоре процедуре за успостављање централне документације тј. фототеке снимљеног материјала;¹⁴ како је манастир од београдских институција тражио планирање, набавку, доставу и инсталацију опреме у новој згради библиотеке, он предлаже заједнички састанак НБС, Хиландарског одбора и архитекте Слободана Ненадовића како би се пронашла најбоља решења; указује на акутни степен угрожености писаног дела фонда и предлаже да се предузму хитне, макар само превентивне и палијативне конзерваторске мере. Најзад, за фондове ретке, новије и савремене књиге и периодике, за који је грубо проценио да садржи „око 10.000 бројева“, констатује да су „растурени, испретурани, физички и инвентарно несређени, а каталожки потпуно необрађени“. Како би се такво стање превазишло, каже он, „иницијативу би морала преузети Народна библиотека, и то, по мом мишљењу, оријентишући се на најбољи кадар из читаве мреже библиотека Србије укључујући и Војводину. За књигу XVIII в., на пример, требало би ангажовати Лазу Чурчића, који је у Хиландару, на кратко, већ био и оставио одличан утисак, а који је изванредан стручњак за тај период“. Према томе, Богдановић није наступао само као стручњак за рукописну књигу већ се борио и за то да НБС у целини заузме положај сходно свом пројектованом месту у српској култури.¹⁵ Све је то резултирало почетком обраде свих књижних збирки већ наредне године.

¹³ Богдановић, *Кашалої*, 7.

¹⁴ По његовим речима, НБС је четири године раније (што би значило, 1966) започела систематско снимање (од корица до корица, редом према сигнатурама), док је Академијина експедиција из 1952-1953. (Ђорђе Сп. Радојичић, С. Радојичић и фотограф М. Илић) снимала спорадичне, одабране странице.

¹⁵ „[...] Сматрам да Народна библиотека Србије, поштујући у пуној мери ингеренције Хиландарског одбора Српске академије наука и уметности, може и треба да развије пуну иницијативу за обављање послова који спадају у делокруг Библиотеке као националне библиотечке установе и да у томе не треба да ‚сачекује‘ никога.“

Када је реч само о хиландарским збиркама ћириличних књига рукописне ере, Богдановићев и Медаковићев труд уродио је каталогом рукописне и старе штампане књиге и палеографским албумом,¹⁶ после тога, филигранолог Радоман Станковић систематски је обрадио и објавио албуме водених знакова у рукописима.¹⁷ То значи да као главни задатак преостаје израда њиховог пуног археографског описа. Његово извршење не чини се достижним у скорије време, посебно пошто је после пожара из 2004, манастирска управа, оправдано, нагласак ставила на заштиту кроз дигитализацију и конзервацију.

Похвале вредни резултати у овој и другим областима деловања НБС у Хиландару не значе да однос између две установе, после Богдановићевог времена, није пролазио кроз успоне и падове. С времена на време се и прекидао, што је зависило од спољашњих околности, али и од степена међусобног (не)поверења. Богдановић је, својим образовањем, карактерним цртама и личном вером успео да успостави мост али је препрека са обе стране било и у његово време. На пример, пишући о плановима за микрофилмовање грађе, у извештају НБС, он напомиње: „Питање микрофилмовања у Хиландару је још увек једно од најделикатнијих, и за сада не може бити речи о неком јавном и легалном масовном снимању, него се то све мора радити у извесном смислу конспиративно.“ О потешкоћама на другој страни говори у писму проигуману Мојсију: „О свим проблемима разговараћемо усмено, ако Бог дâ. Тешкоће су доста велике. Многи људи много обећавају на речима, али на делу – то изгледа друкчије. Ипак, убеђен сам да ће се наше моралне и друге обавезе према Хиландару почети испуњавати бржим темпом.“ Томе ваља додати и констатацију из писма М. Радовановићу, конзулу СФРЈ у Солуну: „Проблема у вези са Хиландаром има много, и о томе ћемо усмено разговарати. Врло тешко се постиже нека координација полова.“ Иако не знамо о чему је тачно реч, лако је разлучити главне изворе проблема: с једне стране, очекивано је да светогорски монаси буду уздржани према представницима институција које су део богоборног политичког и друштвеног

¹⁶ *Кашлої* је објављен тек 1978, заједно са палеографским албумом (Д. Богдановић, *Кашлої ћирилских рукописа манастира Хиландара*. Палеографски албум (Београд: Српска академија наука и уметности; Народна библиотека СР Србије, 1978)). Иначе, Богдановић је у Хиландару боравио у пет наврата између 1970. и 1975, укупно 75 дана, а Дејан Медаковић, у три наврата (укупно 25 дана); уп. Богдановић, *Каталог*, 44.

¹⁷ Р. Станковић, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XIV-XV века* (Београд: Народна библиотека Србије, 2007); исти, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XVI века* (Београд: Народна библиотека Србије, 2010); исти, *Водени знаци хиландарских српских рукописа XVII века* (Београд: Народна библиотека Србије, 2012). Преостало је још да се обраде и објаве водени знаци у рукописима XVIII века.

поретка, а с друге, међу многим посленицима у култури и науци тињало је, а и данас постоји, „просветитељско“ непријатељство према Цркви као носиоцу „ретроградних идеја“. Не треба се заваравати да је антицрквени и антитрадиционални дух са променом система нестао; напротив, он је добио другачије облике и рекло би се да се, у последње време, све више разгорева.

Али, није у питању само идеолошка супротстављеност. Упутно је овде навести један речити део Богдановићевог извештаја НБС: „Хиландарско братство се веома много отворило према нама, искрено и са спремношћу да учини све што је до њега да се хиландарско благо открије, спасе и проучи; првенство у томе оно с правом даје српској науци и српским националним институцијама. Од нас, међутим, оно очекује дела, а не речи, рад, а не пројекте само. Веома недвосмислено тамо сви изјављују да са ранијим ‚радом‘ у Хиландару, бар што се тиче библиотеке, нису задовољни, и да то, а тако и јесте, није било систематски. Они много очекују од наших екипа почев од ове која је сада била; наш систематски захват у хиландарске фондове, овог пута, дао им је наде да ће се тако наставити, и ми смо морално и према њима и према нашој националној култури дужни да то учинимо.“

Световне и сакралне институције разликују се по природи и стремљењима, али су нужно упућене једне на друге. Зато међусобно поверење представља други предуслов њихове сарадње, важнији од правно-формалног. Као што је из горњег цитата јасно, подозривост припадника Цркве није била само идеолошког порекла већ се заснивала и на лошим искуствима са појединцима који су се понашали непрофесионално и недолично се односили према светињи. Нама као стручњацима преостаје да се наоружамо добром вољом и стрпљењем и да поверење припадника клира заслужимо својим свеукупним поступањем. Утолико пре треба раду приступати посвећено, систематично, научно и стручно утемељено, обзирно, искрено и добронамерно, онако како је то личним примером посведочио Димитрије Богдановић.

VLADAN TRIJIĆ, PHD
National Library of Serbia, Belgrade
vladan.trijic@nb.rs

THE COOPERATION BETWEEN THE ARCHEOGRAPHY DEPARTMENT
OF THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA
AND THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH

SUMMARY | The work of the Department for Archeography of the National Library of Serbia is grounded in collecting, describing, valuing, and studying the Cyrillic manuscripts and the old printed heritage of Serbia. The largest number of books that are part of the heritage is a result of the relationship that the Serbian Orthodox Church nourished towards literacy. The cooperation of the Department for Archeography with the Serbian Orthodox Church is, therefore, organic and is done on several levels since its inception, while it is also legally arranged through a Contract as of 1973. The nature of the relationship with church institutions is presented in more detail on the example of establishing systemic work in the Hilandar monastery while the head of the department was Dimitrije Bogdanovic.

KEY WORDS | manuscript heritage, the Department for Archeography, the National Library of Serbia, the Serbian Orthodox Church, Hilandar, Dimitrije Bogdanovic

ДР ВЛАДАН ТРИЙИЧ
Национальная библиотека Сербии, Белград
vladan.trijic@nb.rs

СОТРУДНИЧЕСТВО АРХЕОГРАФИЧЕСКОГО ОТДЕЛА
С НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКОЙ СЕРБИИ
И СЕРБСКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКОВЬЮ

АННОТАЦИЯ | Работа отдела археографии Национальной библиотеки Сербии основана на сборе, описании, оценке и изучении кириллического рукописного и старопечатного сербского наследия. Преобладающее большинство входящих в него книг отражает плодотворное отношение Сербской Православной Церкви к грамотности. Таким образом, сотрудничество Археографического отдела с Сербской Православной Церковью естественной с момента его основания осуществляется на нескольких уровнях, а с юридической точки зрения оформлено *Соїлашением*, подписанным 1973 года. Характер взаимоотношений с церковными учреждениями представлен более подробно на примере организации систематической работы в монастыре Хиландар, в пору, когда заведующим Отделом был Димитрий Богданович.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | рукописное наследие, Археографический отдел, Национальная библиотека Сербии, Сербская Православная Церковь, Хиландар, Димитрий Богданович

